

Nr 62.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående bidrag till uppförande av brandtorn m. m.; given Stockholms slott den 8 november 1940.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF.

A. Pehrsson-Bramstorp.

Utdrag av protokollet över jordbruksärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 8 november 1940.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena GÜNTHER, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, ERIKSSON, BERGQUIST, ANDERSSON, DOMÖ, ROSANDER.

Efter gemensam beredning med cheferna för försvars-, social- och finansdepartementen anför chefen för jordbruksdepartementet, statsrådet Pehrsson-Bramstorp:

Genom beslut av 1940 års lagtima riksdag (prop. nr 218; r. skr. nr 282) anvisades å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1939/40 å driftbudgeten under nionde huvudtiteln dels till Skogsvård m. m.: Bidrag till uppförande av brandtorn m. m. ett reservationsanslag av 150,000 kronor, dels ock till Skogsvård m. m.: Särskilda åtgärder för främjande av skogsbrandskyddet ett reservationsanslag å likaledes 150,000 kronor. Från det förra anslaget ha bestritts kostnader för uppförande av brandtorn och utsiktspunkter, från det senare anslaget ha anvisats medel till avlönande av länsbrandchefer

och ersättning till dessas resekostnader ävensom till gäldande av kostnader för kurser och övningar för skogsbrandbefälet samt för uppläggande av statliga förråd av eldsläckningsmateriel. Vid årets urtima riksdag (prop. nr 1 bil. 7, p. 3; r. skr. nr 15) har till sistberörda ändamål å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1940/41 anvisats ytterligare ett reservationsanslag å 50,000 kronor.

I skrivelse den 26 oktober 1940 har *luftskyddsinspektionen* hemställt, att å tilläggsstat till riksstaten för budgetåret 1940/41 måtte anvisas *dels* till Skogsvård m. m.: Bidrag till uppförande av brandtorn m. m. ett reservationsanslag å 250,000 kronor, *dels ock* till Skogsvård m. m.: Särskilda åtgärder för främjande av skogsbrandskyddet ytterligare ett reservationsanslag av 785,000 kronor. Av sistnämnda belopp ha 50,000 kronor avsetts skola användas till inköp av handsprutor, 650,000 kronor till inköp av tyngre eldsläckningsmateriel, 60,000 kronor till avlönings- och resekostnadsersättning åt länsbrandchefer samt 25,000 kronor till kurser och övningar inom skogsbrandskyddet.

Innan jag närmare ingår på luftskyddsinspektionens skrivelse torde jag få erinra om följande. Vissa försäkringsbolag samt svenska brandskyddsföreningen bildade i juli 1938 en kommitté, skogsbrandskyddskommittén. Denna upptog såsom en av sina första åtgärder en utredning rörande uppförande av brandtorn. En av kommittén verkställd inventering gav vid handen att ett 70-tal brandtorn och brandvaktstationer då fanns uppförda. De flesta av dessa voro belägna i Värmlands, Kopparbergs, Gävleborgs och Jämtlands län. För att åstadkomma enhetlighet i bevakningen så att man med minsta möjliga antal torn skulle kunna bevaka största möjliga areal beslöt kommittén att uppgöra en riksplan för bevakandet av landets skogar. Det ansågs härvid, att tornens placering skulle bestämmas av de topografiska förhållandena ur effektsynpunkt och placeringen göras helt oberoende av om de bevakade skogarna vore allmänna eller enskilda, bolagsskogar eller i enskild persons ägo, försäkrade eller oförsäkrade. Planen skulle genomföras i två etapper, först Norrland och Bergslagen och därefter de södra delarna av landet. Antalet torn som skulle uppföras utgjorde omkring 110. Ett 40-tal av de då planerade tornen beräknades vara färdiga under våren 1940.

Luftskyddsinspektionen har i sin skrivelse upplyst, att genom inspektionens försorg centralt anskaffats och å olika län fördelats 40 brandtorn. Kostnaderna för dessa torn ha uppgått till 60,000 kronor. Därjämte har bland länsstyrelserna fördelats 80,000 kronor för bestridande av kostnaderna för uppförandet av brandtorn och vaktkojor med därtill hörande telefonanläggningar. För nu berörda ändamål har disponerats förenämnda av 1940 års lagtima riksdag till uppförande av brandtorn m. m. anvisade reservationsanslag av 150,000 kronor. Ett belopp av 10,000 kronor har ansetts böra reserveras för gäldande av vissa frakter för brandtornsmateriel samt till inköp av tornutrustning såsom kikare, kartor m. m. Rörande det i förevarande skrivelse äskade beloppet av 250,000 kronor har luftskyddsinspektionen anfört i huvudsak följande.

Av skogsbrandskyddskommittén har upprättats en riksplan för anordnande av brandtorn inom rikets olika delar. Vid den av inspektionen verkställda fördelningen de olika länen emellan av brandtorn har hänsyn tagits till nämnda plan. Emellertid förutsätter ett realiserande av planen ett anordnande av brandtorn inom riket i avsevärt större utsträckning än vad som med de till inspektionens förfogande stående medlen kan ifrågakomma. I och för utbyggande av torn i enlighet med nämnda riksplan erfordras alltså följande belopp:

L ä n	Antal torn	Kostnad kronor
Norrbottnens	6	40,000
Västerbottnens	11	65,000
Jämtlands	5	30,000
Västernorrlands	5	25,000
Gävleborgs	5	20,000
Kopparbergs	8	30,000
Summa kronor		210,000.

Denna sammanställning omfattar anskaffnings-, entreprenad- och frakt-kostnader för torn samt kostnader för telefonanläggningar. Skogsvårdsstyrelserna ha i allmänhet påyrkat, att tornen uppföras av järn eller därmed jämförligt material, vilket även inspektionen finner lämpligt i vissa fall. Luftskyddsinspektionen har gjort sig underrättad om att material till tornen kan anskaffas och att svenska järnverk numera kunna leverera erforderlig råvara.

Inom övriga delar av landet, vilka endast delvis behandlas i åberopade riksplan, erfordras för torn och observationspunkters utbyggande

inom Svealand förutom Kopparbergs län..	kronor	45,000
samt inom Götaland	»	45,000

Summa kronor 90,000.

De sammanlagda kostnaderna för anskaffande av brandtorn uppgå sålunda till 300,000 kronor.

I nämnda antal torn inom norra Sverige ingå emellertid även sådana torn, vilka i överensstämmelse med tidigare uttalanden äro under uppförande eller komma att uppföras av skogsbrandskyddskommittén och eventuellt av större enskilda skogsägare. Av enskilda medel torde därför kunna påräknas bidrag till brandtornens uppförande med omkring 50,000 kronor, varför av statsmedel skulle erfordras 250,000 kronor för ifrågavarande ändamål.

I fråga om användningen av de till särskilda åtgärder för främjande av skogsbrandskyddet anvisade medlen, tillhoppa 200,000 kronor, har luftskyddsinspektionen i sin skrivelse upplyst, att av detta belopp 143,000 kronor använts för inköp av huvudsakligen enklare eldsläckningsredskap såsom spadar, sågar, hackor, handsprutor och dyligt, vilka upplagts i depåer i olika län, samt 53,300 kronor tilldelats länsstyrelserna för att användas till avlöningar och resekostnader åt länsbrandcheferna samt till kurser och övningar med skogsbrandbefälet. Återstoden av ifrågavarande anslag 3,700 kronor har reserverats för att utbetalas till länsstyrelser, som visa sig i särskilt stort behov av medel. Inspektionen har i sin skrivelse rörande behovet av ytterligare medel för ifrågavarande ändamål anfört följande.

Behovet av enklare brandsläckningsmateriel torde genom de av inspektionen verkställda inköpen av dylik materiel kunna anses fyllt. Ytterligare medel för sistnämnda ändamål erfordras sålunda icke.

Däremot föreligger enligt inspektionens åsikt ytterligare behov av handsprutor ävensom av för skogseldsläckning lämpliga motorsprutor jämte slang.

Vad först vidkommer handsprutorna har luftskyddsinspektionen av anslaget å tillhopa 200,000 kronor inköpt 200 handsprutor, vilka tillsammans med förutnämnda eldsläckningsmateriel av enklare beskaffenhet upplagts i depåer i de olika länen.

Det hittills inköpta antalet sprutor är emellertid icke tillfyllest, enär i regel endast en eller ett par sprutor kunnat placeras i varje depå. Enligt inspektionens beräkning skulle ytterligare omkring 500 sprutor behöva anskaffas. Av dessa böra en del vara skumsprutor och andra vattensprutor. Kostnaderna för sistnämnda 500 sprutor beräknas uppgå till omkring 50,000 kronor.

Vad vidare angår behovet ur luftskyddssynpunkt av för skogseldsläckning lämpad tyngre eldsläckningsmateriel må framhållas, att samhällenas brandkårer redan i fredstid i stor utsträckning använda sig av dylik materiel för släckande av skogsbränder inom sådana skogsområden, där vägnätet är någorlunda väl utvecklat och där tillgång till vatten kan påräknas inom icke allt för långa avstånd. Användandet av motorsprutor vid skogsbrand innebär en väsentligt ökad släckningseffekt samt en besparing av erforderlig släckningspersonal. Detta sistnämnda förhållande är av särskilt stor betydelse ur luftskyddssynpunkt, enär brist på för skogseldsläckning lämplig personal måste befaras under krig.

Från samhällenas och industriernas brandkårer kan emellertid hjälp icke påräknas i samma utsträckning under krig som under fred på grund av den i det förra fallet allmänt ökade brandfaran. Luftskyddsinspektionen finner därför en ur luftskyddssynpunkt nödvändig åtgärd vara att för skogseldsläckning lämpade motorsprutor jämte tillräcklig mängd slang anskaffas och placeras på lämpliga platser inom eller invid de större skogsområdena. Uppställningsplatserna böra väljas med hänsyn till bland annat kommunikationsförhållandena och vattentillgångarna inom skogsområdena. Stor vikt bör läggas vid det förhållandet, att sprutorna skola kunna användas för släckning av andra bränder än skogsbränder. Det torde därför vara ändamålsenligt, att sprutorna placeras i eller invid samhällen.

Av betydelse är att nämnda motorsprutor redan under innevarande vinter anskaffas, så att de vid början av den ur skogsbrandsynpunkt farliga tiden nästkommande vår äro färdiga och utplacerade på lämpliga uppställningsplatser. Vid val av typer för motorsprutor för skogseldsläckning bör hänsyn tagas till dels framkomstmöjligheterna inom de skogsområden, för vilka sprutorna äro avsedda, dels vattentillgångarnas läge och beskaffenhet. I regel böra här ifrågakvarande sprutor vara möjliga att bära, så att de även i oländig terräng kunna forslas fram till brandplatsen. Sprutornas kapacitet torde med hänsyn härtill i allmänhet icke kunna överstiga 800 å 1,000 liter i minuten vid ett tryck av 9 kilogram per kvadratcentimeter. Inom områden med dålig vattentillgång torde skumsprutor vara de lämpligaste.

Enär leveranstiden för motorsprutor är relativt lång inom landet, torde det vara nödvändigt att snarast täcka förstahandsbehovet av lämpliga spruttyper genom centralt inköp. Inspektionen anser att ett sådant inköp bör omfatta minst 100 sprutor. Kostnaderna för dessa kunna vid centralt inköp beräknas till i genomsnitt 3,000 kronor för varje spruta eller tillhopa omkring 300,000 kronor.

Beträffande för motorsprutorna erforderlig slang anser inspektionen, att för varje spruta bör beräknas en genomsnittlig slanglängd av 500 meter. Den sammanlagda slangkvantiteten skulle då uppgå till 50,000 meter och kostnaden härför, beräknad efter 7 kronor metern, belöpa sig till 350,000 kronor.

För motorsprutor med tillhörande slang skulle kostnaden sålunda uppgå till 650,000 kronor.

Enligt inspektionens åsikt bör nämnda tyngre brandsläckningsredskap inköpas av inspektionen för att ställas till länsstyrelsernas förfogande. Utplaceringen och omvårdnaden av sprutorna bör tillkomma länsstyrelserna.

De medel, som ställts till förfogande för avlöningar till läns- och distrikts-skogsbrandchefer samt medel till gäldande av kostnader för resor, kurser m. m., ha enligt vad som inhämtats från länsstyrelserna i stort sett redan förbrukats för de avsedda ändamålen. På grundval av de av de olika länsstyrelserna angivna anspråken på ytterligare medel för avlöning av nämnda befattningshavare anser sig inspektionen böra räkna med ett ytterligare behov för ändamålet under innevarande budgetår av 60,000 kronor. Inspektionen vill i detta sammanhang framhålla svårigheterna av att exakt beräkna kostnaderna för avlöning av här ifrågavarande personer. De medel, som hittills ställts till förfogande, ha åtgått för att ersätta länsstyrelsernas kostnader för organiserandet av skogsbrandskyddet inom länen under våren och sommaren innevarande år. En del av dessa utgifter belöpa sig sålunda rätteligen å föregående budgetår. De medel, varom framställning nu göres, äro avsedda att användas till återstående förberedelser för en tillfredsställande organisation av skogsbrandskyddet.

I syfte att öva den personal, som främst skall komma till användning vid släckning av skogseld, har anordnats kurser och hållits övningar under ledning av på området erfarna och skolade krafter. Dessa kurser och övningar ha givit synnerligen goda resultat och verkat i riktning mot en ökad beredskap inom skogsluftskyddet. Emellertid ha de medel, som stått till förfogande för ändamålet, icke givit möjligheter att i erforderlig utsträckning utbildna och öva hela den personal, som är i behov av dylik utbildning och övning. Därför hemställes att medel måtte anvisas för nämnda ändamål och inspektionen föreslår, att en summa av 25,000 kronor ställes till förfogande. Härvid har inspektionen räknat med ett genomsnittligt belopp av 1,000 kronor för varje län.

Luftskyddsinspektionen har — under framhållande att det är av synnerlig vikt att den för inköp avsedda materielen anskaffas i god tid före sommaren 1941 — hemställt, att de begärda anslagen måtte äskas av innevarande års urtima riksdag.

Domänstyrelsen har, efter remiss, i den 4 november 1940 avgivet yttrande tillstyrkt luftskyddsinspektionens framställning.

Av det anförda framgår att genom hittills anvisade medel en icke obetydlig förstärkning genomförts av skogsbrandskyddet. Ett stort antal brandtorn har uppförts och utrustats. Ganska omfattande förråd av eldsläckningsmateriel ha anskaffats och upplagts å lämpliga platser för att vid behov lätt vara tillgängliga. Den i propositionen nr 218/1940 förutsatta organisationen av skogsbrandbefäl synes i stort sett ha kommit till stånd. Såsom luftskyddsinspektionen framhållit finnas emellertid ännu vissa brister i skogsbrand-

*Departements-
chefen.*

skyddet, som snarast möjligt böra botas. Ännu återstår exempelvis att uppföra ett 40-tal brandtorn inom de sex nordligaste länen, och även inom övriga delar av landet synas vissa brandtorn böra komma till utförande. För att kunna genomföra den sålunda tilltänkta byggnadsplanen inom det närmaste året torde ytterligare statsbidrag bliva erforderligt. Luftskyddsinspektionen har för ändamålet begärt ett belopp av 250,000 kronor. Med hänsyn till vikten av att brandtornen komma till stånd före nästa sommar tillstyrker jag att nämnda belopp nu äskas av riksdagen.

Utöver detta belopp har luftskyddsinspektionen hemställt om anvisande av medel för anskaffande av viss eldsläckningsmateriel ävensom för gäldande av löne- och resekostnader åt länsbrandcheferna samt anordnande av kurser och övningar. Uppenbart är att anskaffande av den materiel, som luftskyddsinspektionen ansett önskvärd, i hög grad skulle förstärka skogsbrandskyddet i landet. Då materielen är avsedd att uppläggas i lämpliga samhällen inom länen, kommer densamma även att utgöra en icke obetydlig förstärkning av det allmänna brandskyddet i trakten. Ehuru kostnaderna för anskaffande av den nu ifrågavarande materielen uppgå till avsevärda belopp, anser jag mig likväl i betraktande av de värden som stå på spel böra förorda att det av inspektionen för ändamålet begärda beloppet av tillhoppa 700,000 kronor ställes till förfogande. För att nedbringa kostnaderna synes ändamålsenligt, att materielen inköpes centralt av luftskyddsinspektionen och sedermera fördelas mellan länsstyrelserna, vilka torde böra handha utplaceringen och tillsynen över materielen.

Såsom förut omnämnts ha länsstyrelserna nu i stort sett organiserat skogsbrandskyddet inom länen. Erforderliga länsbrandchefer ha anställts för ändamålet. För täckande av löne- och resekostnader för denna personal ävensom vissa organisationskostnader erfordras ytterligare ett belopp av 60,000 kronor. Även för anordnande av kurser och övningar synas medel böra ställas till förfogande. Mot de av luftskyddsinspektionen uppgjorda kostnadsberäkningarna har jag intet att erinra. Ett belopp av tillhoppa 85,000 kronor torde således böra anvisas. Jag förväntar emellertid, att luftskyddsinspektionen tillser att största möjliga sparsamhet iakttages vid handhavandet av nu ifrågavarande medel. Lämpligt torde vara att luftskyddsinspektionen från länsstyrelserna inforrdar planer för medlens användande.

Under åberopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1940/41 å driftbudgeten under nionde huvudtiteln anvisa
dels till Skogsvård m. m.: Bidrag till uppförande av brandtorn m. m. ett reservationsanslag av . . . kronor 250,000;
dels ock till Skogsvård m. m.: Ytterligare medel för främjande av skogsbrandskyddet ett reservationsanslag av kronor 785,000.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan lämnar Hans Maj:t Konungen bifall samt förordnar, att proposition i ämnet av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar, skall avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:

Gunnar Sandström.
